

ยุทธวิธีการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ต่อกฎหมายการสมรสระหว่างเพศเดียวกัน

The Social Movement Tactics of Gender-Diverse Groups Toward Same-Sex Marriage Law

พรพิรุณ ชลาชัย*

Pornpiroon Chalachai**

รักชนก ชำนาญมาก*

Rukchanok Chumnanmak**

บทความนี้

Received

1 พฤษภาคม 2566

Revised

8 มิถุนายน 2566

Accepted

12 กรกฎาคม 2566

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษายุทธวิธีการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศต่อกฎหมายการสมรสระหว่างเพศเดียวกัน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-Interview) ตามแนวทางการสัมภาษณ์ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ที่ทำงานในองค์กรการเคลื่อนไหวทางสังคมเกี่ยวกับความเท่าเทียมทางเพศ จำนวน 6 คน และผู้รู้ คือ ผู้ที่มีประสบการณ์เข้าร่วมการเคลื่อนไหวทางสังคมเกี่ยวกับความเท่าเทียมทางเพศ จำนวน 24 คน ผลการศึกษาพบว่า การเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ และยุทธวิธีการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศต่อกฎหมายการสมรสระหว่างเพศเดียวกัน สะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ไม่ได้ใช้การเคลื่อนไหวทางสังคมแบบเดิมที่นำไปสู่ความรุนแรง แต่เป็นการเมืองเชิงอัตลักษณ์และแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ การสร้างองค์กร และเครือข่ายทางสังคมเพื่อเป็นศูนย์กลางใน

* นักศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสหวิทยาการสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** Graduate Student, Trans-disciplinary Social Sciences, Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (ดร.)

**** Assistant Professor, Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University (Ph.D)

การสื่อสารผ่านการสร้างวาทกรรมผ่านความรู้งานเขียน การเสวนาทางวิชาการผ่านเวทีสาธารณะรวมถึงสื่อต่างๆ เห็นถึงรูปแบบของการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ที่มีการใช้ทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคมที่หลากหลายของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เป็นการเมืองภาคประชาชนมากขึ้นกว่าการเคลื่อนไหวทางสังคมในรูปแบบเดิมในการขับเคลื่อนร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต จนนำมาสู่การเคลื่อนไหวต่อสมรสเท่าเทียมในปัจจุบัน

คำสำคัญ: ความหลากหลายทางเพศ, เครือข่ายทางสังคม, ความเสมอภาค--ไทย, การสมรสของกลุ่มรักร่วมเพศ--กฎหมายและระเบียบข้อบังคับ, ขบวนการสิทธิพลเมือง, พระราชบัญญัติคู่ชีวิต

Abstract

This research aims to study the social movement strategies of gender-diverse groups to Same-sex marriage law. The analysis utilizes a qualitative research approach, specifically in-depth interviews, following the guidelines for conducting interviews. There are six key informants who work in social movement organizations related to gender equality with experience, and twenty-four key informants participating in social movements for gender equality who serve as knowledgeable sources. The result shows that social movements of gender-diverse groups to same-sex marriage law reflect political changes that do not use traditional social movements that led to violence; identity politics and symbolic expression establish organizations and social networks to communicate as the core through discourse construction, knowledge, and writing through public forums, including media and academic discussions. Academic discussions have seen a new form of social mobility through public meetings, including media communication. This new form of social mobility adopts various social mobility strategies to the civil partnership act, eventually leading to the current movement for marriage equality.

Keywords: Gender diversity, Social networks, Same-sex marriage--Law and legislation, Civil rights movements, Marriage Act

บทนำ

การเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศต่อกฎหมายการสมรสระหว่างเพศเดียวกัน ก่อนหน้านี้ได้ดำเนินการผ่าน “ร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต” ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติที่ร่างขึ้นมาเพื่อให้สิทธิขั้นพื้นฐานของคู่รักเพศเดียวกัน และเป็นการบัญญัติกฎหมายในคำนี้ เป็นครั้งแรกของประเทศไทย (ประภาสิริ สุริวงษ์ และ รณภูมิ สามัคคีคารมย์, 2565, น. 106-122) และการเปลี่ยนเป็น “ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต” มีหลักการเพื่อให้คู่รักที่มีความหลากหลายทางเพศสามารถสร้างครอบครัวโดยการจดทะเบียนเป็นคู่ชีวิต นิยามของการเป็น “คู่ชีวิต” คือบุคคลสองคนซึ่งเป็นเพศเดียวกัน โดยกำเนิดและได้จดทะเบียนคู่ชีวิตตามร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต (ประสพสุข บุญเดช, 2563, น. 33-43) ซึ่งในบทบัญญัติไม่ได้ปรากฏเนื้อหาที่สอดคล้องกับการได้รับสิทธิเท่าเทียมการจดทะเบียนสมรสระหว่างคู่รักต่างเพศ

ความเป็นมาของการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ได้เริ่มจากเหตุการณ์และคำบอกเล่าของ นที ธีระโรจนพงษ์ และอรรถพล จันทวี (คู่รักเพศเดียวกัน) ได้เดินทางไปจดทะเบียนสมรสที่เชียงใหม่ ในวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2555 แต่ถูกปฏิเสธจากนายทะเบียนสมรสตามที่ คร.1 (คำร้องขอจดทะเบียนและบันทึกทะเบียนครอบครัว) ซึ่งในแบบฟอร์มการจดทะเบียนสมรสให้กรอกเฉพาะคำว่าชายและหญิงเท่านั้น ข้อกำหนดดังกล่าวเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1448 ซึ่งมีสาระสำคัญให้จดทะเบียนได้เฉพาะชายและหญิง ทำให้ นที ธีระโรจนพงษ์ เดินทางเข้ากรุงเทพมหานครเพื่อมาร้องเรียนที่สำนักงานสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จึงได้นำเรื่องไปเสนอต่อคณะกรรมการกฤษฎีกา การยุติธรรม การยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน และสภาผู้แทนราษฎร เพื่อยกร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียน

คู่ชีวิต จนในที่สุดได้มีการเผยแพร่ในเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2556 (ชีรา ทองกระจาย, 2561, น. 42)

นับจากจุดเริ่มต้นดังกล่าว ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศต่อกฎหมายการสมรสระหว่างเพศเดียวกันอย่างต่อเนื่อง ตลอดระยะเวลาของการการเคลื่อนไหวที่ผ่านมากกว่า 10 ปี พบว่ามียุทธวิธีการเคลื่อนไหวทางสังคมหลากหลายรูปแบบที่แตกต่างจากการเคลื่อนไหวในลักษณะของการเมืองแบบเดิม ซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมที่มีการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ รวมไปถึงการใช้อัตลักษณ์ร่วม (collective identity) ในการสร้างพื้นที่และตัวตนที่มีความแตกต่างในแต่ละช่วงเวลาและพื้นที่ในการแสดงออก (ปิยะลักษณ์ โพธิ์วรรณ, 2554, น. 44-45) อย่างไรก็ตามการเคลื่อนไหวของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศต่อกฎหมายการสมรสระหว่างเพศเดียวกัน การบัญญัติเนื้อหาที่ให้สิทธิในการจดทะเบียนคู่ชีวิตของคู่รักเพศเดียวกันนั้น ยังไม่ครอบคลุมถึงสิทธิของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ งานวิจัยของ ของชินโรจน์ ธีรพัชรพร (2560, น. 92-104) เรื่อง “สิทธิความเสมอภาคในการสมรสของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย” พบว่าคู่รักเพศเดียวกันต้องประสบปัญหาในสิทธิต่างๆ ที่พึงมีและร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิตยังไม่สามารถแก้ไข ปัญหาเรื่องการขาดสิทธิของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศได้อย่างครบถ้วน จนนำไปสู่การแก้ไขร่างกฎหมายต่อมา

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ในเรื่องของการสร้างครอบครัวที่ยังมีแนวคิดในเรื่องเพศเกี่ยวข้องกับเรื่องทางวิทยาศาสตร์ในเรื่องเพศสรีระที่เป็นไปตามเพศกำเนิดที่ถูกบัญญัติไว้เพียงสองเพศคือชายและหญิง บารมี พานิช (2559, น. 30) กล่าวว่า การเคลื่อนไหวเรื่องการจดทะเบียนคู่ชีวิตนั้นยึดหลักการและเหตุผลทางกฎหมาย โดยไม่ได้ก่อให้เกิดความรุนแรง

ซึ่งมีการรณรงค์ กฎหมายการจดทะเบียนคู่ชีวิต โดยเริ่มเคลื่อนไหวจากสมาคมและองค์กรต่างๆ สร้างกิจกรรมทางวิชาการ ผ่านสื่อมวลชน รวมถึงสังคมออนไลน์ เพื่อเกิดความเข้าใจร่วมกันในเชิงบวกถึงความหลากหลายทางเพศที่มีอยู่ในสังคม และผลักดันร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต ผลการศึกษาที่ผ่านมาสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมในทางกฎหมายเมื่อพบบัญญัติของกฎหมายอื่นๆ ได้บัญญัติ คำว่า “คู่สมรส” ในกฎหมายทุกฉบับ แต่ใน ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิตบัญญัติ คำว่า “คู่ชีวิต” การนำจะมาปรับใช้กับกฎหมายฉบับอื่นนั้นเป็นไปได้ยาก เนื่องจากกฎหมายฉบับอื่นนั้น คู่สมรสจะได้รับสวัสดิการจากรัฐ และคุณภาพชีวิตในด้านอื่นที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของการเป็นคู่สมรสซึ่ง คำว่าคู่ชีวิตไม่สามารถใช้ได้กับกฎหมายฉบับอื่นที่ครอบคลุมสวัสดิการจากรัฐ และคุณภาพชีวิตที่เหมือนกับ การเป็นคู่สมรส ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวในเรื่องกฎหมายการสมรสระหว่างเพศเดียวกัน จากการที่มีร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิตที่ร่างขึ้นเพื่อให้คู่รักเพศเดียวกันสามารถจดทะเบียนสมรสกันได้ หากแต่คำบัญญัตินี้ยังไม่เกิดความเท่าเทียมอย่างแท้จริง ทำให้สังคมยังมีการเคลื่อนไหวต่อกฎหมายการสมรสระหว่างเพศเดียวกันในปัจจุบันคือ “สมรสเท่าเทียม” ให้เกิดความสิทธิเท่าเทียมทางกฎหมาย

ปัญหาดังกล่าวเป็นประเด็นสำคัญที่มีการกล่าวถึงจนทำให้เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคม และให้มีการแก้ไขเพื่อให้เกิดความเสมอภาคทางกฎหมายอย่างแท้จริง ซึ่งตลอดการเคลื่อนไหวต่อกฎหมายการสมรสระหว่างเพศเดียวกันได้ผ่านยุทธวิธีการเคลื่อนไหวทางสังคม ซึ่งรูปแบบของการเคลื่อนไหวมีความหลากหลายและมีพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงให้เข้ากับยุคสมัย และการเคลื่อนไหวทางสังคมต่อกฎหมายการสมรสระหว่างเพศเดียวกัน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 จนถึงปัจจุบัน ที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาทางวิชาการที่ผ่านมาจะเห็นถึงการเคลื่อนไหว ทั้งการเคลื่อนไหว

ต่อกฎหมายโดยตรง และการเคลื่อนไหวเพื่อให้เข้าใจถึงความหลากหลายทางเพศที่มีอยู่ในสังคม การมีคู่รักที่เป็นเพศเดียวกัน รวมถึงการมองเห็นถึงความต้องการสร้างครอบครัวของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคมต่อกฎหมายการแต่งงานระหว่างเพศเดียวกัน และนำมาสู่ร่างพระราชบัญญัติสมรสเท่าเทียม มียุทธวิธีการที่เข้าถึงประชาชนมากขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการเคลื่อนไหวทางสังคมต่อกฎหมายการสมรสระหว่างเพศเดียวกัน รวมถึงยุทธวิธีการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ผ่านมา เพื่อให้เห็นถึงความเป็นพลวัตของการเคลื่อนไหวทางสังคมและรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น ตลอดจนยุทธวิธีการสร้างความเปลี่ยนแปลงในสังคมให้เกิดการรับรู้ และยอมรับในการสร้างครอบครัวของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการเคลื่อนไหวทางสังคมและยุทธวิธีการเคลื่อนไหวทางสังคมและของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศต่อร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต

แนวคิด และงานวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาการเคลื่อนไหวทางสังคมของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศต่อกฎหมายการสมรสระหว่างเพศเดียวกัน รวมถึงยุทธวิธีการเคลื่อนไหวทางสังคมนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 จนถึงปัจจุบัน เป็นการศึกษาที่ทำความเข้าใจการเคลื่อนไหวทางสังคม รวมถึงยุทธวิธีการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยใช้แนวคิดความหลากหลายทางเพศ และการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่เป็นกรอบในการศึกษา โดยมีสาระสำคัญดังนี้

แนวคิดความหลากหลายทางเพศ

สังคมไทยมีความหลากหลายในการอยู่ร่วมกันของ

ผู้คนในสังคมทั้งความเชื่อ ข้อปฏิบัติทางศาสนา การมีอยู่ของความหลากหลายทางเพศที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากสถาบัน การแต่งงานเพียงสถาบันเดียว อีกทั้งไม่ได้จำกัดเพียงความสัมพันธ์แบบคู่ตรงข้าม (heterosexual) เพศภาวะ และเพศวิถี ซึ่งถูกตีตราในเชิงลบมากกว่าการแทนความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มวัฒนธรรมย่อย (ปณิธิ บราวน์, 2557, น. 53) ความหลากหลายทางเพศเป็นความรู้ที่แตกต่างจากวิทยาศาสตร์ทางการแพทย์หรือขบวนการทางวิทยาศาสตร์ ที่มีผลต่อการยอมรับและการเลือกปฏิบัติต่ออัตลักษณ์ทางเพศของผู้คนในสังคม การเรียกเพศ หรือความหมายของคำเรียกเพศจะมีความแตกต่างกันในแต่ละยุคที่ไม่ได้มีเพียงแค่เพศแบบคู่ตรงข้ามในแบบ เพศชายและเพศหญิง โดยมีกลไกอำนาจรัฐเข้ามามีอิทธิพลต่อการยอมรับของสังคมที่มีต่อความหลากหลายทางเพศ คำว่า เพศ จึงมีความทับซ้อนและหลายมิติ (นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ, 2563, น. 314)

มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) กล่าวว่าปัญหาชีวิตในเรื่องเพศ มีสาเหตุมาจากอำนาจของ ประวัติศาสตร์ทางความคิด และ “วาทกรรม” ที่ได้เข้ามาครอบงำการใช้ชีวิตประจำวัน และความเป็นปัจเจกเป็นสิ่งที่กำหนดบรรทัดฐานทางสังคม ยกตัวอย่างสตรีเพศที่วาทกรรมนั้นทำให้ความเป็นสตรีเพศต้องมีบทบาทและหน้าที่ การดำรงวิถีชีวิตให้อยู่ภายใต้อำนาจของเพศชาย ซึ่งมีเรื่องของ “อำนาจ” (Power) โดย มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) อธิบายว่า อำนาจเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตน แต่สามารถเคลื่อนไหว (Mobile) เปลี่ยนไปตามเงื่อนไขของพื้นฐานความสัมพันธ์ในสังคม และมีปฏิบัติการของความสัมพันธ์ของผู้คนในสังคมอำนาจนั้นไม่ใช่อำนาจในรูปแบบของการถูก กดขี่ หรือการถูกมอมเมา แต่เป็นอำนาจที่ถูกควบคุมจากกระบวนการสร้างบรรทัดฐาน (la normalization) เป็นระเบียบที่คอยกำกับให้ผู้นอนอยู่ในบรรทัดฐานในสังคมเดียวกัน และการศึกษาบทบาทของ อำนาจ ที่ครอบงำปัจเจก รวมถึงสถาบันต่างๆ เพื่อยืนยันถึงปฏิบัติการของอำนาจในทุกๆ

กระบวนการ ที่อยู่ในความสัมพันธ์ย่อย (Micro) หรือไปสวมทับอยู่ในร่างกายของปัจเจกด้วยกรอบของความรู้ ซึ่งอำนาจมีลักษณะเป็นพลังงานที่ไม่อาจจับต้องได้ แต่เมื่อไปสัมพันธ์กับสิ่งใดที่ลงตัวก็จะแสดงตัวขึ้นมา (อานันท์ กาญจนพันธ์, 2552, น. 49-65) เห็นได้ว่าความคิดของปัจเจกมีส่วนที่ทำให้วาทกรรมเรื่องเพศเป็นสิ่งที่กำหนดบรรทัดฐานทางสังคม เป็นระเบียบที่บังคับให้ผู้คนบางกลุ่มคล้อยตามด้วยความเชื่อทางสังคมและวัฒนธรรม รวมไปถึงความเชื่อทางศาสนาที่เป็นกลไกสำคัญในการประกอบสร้างความเชื่อเหล่านั้น

Simon (2003, p. 28) อธิบายเรื่อง “เพศ” ของมนุษย์ด้วยความคิดแบบพหุลักษณะ (Pluralism) มองว่าประสบการณ์ทางเพศของมนุษย์ ที่รื้อถอนสิ่งที่เป็นจริงแบบธรรมชาติ (denaturalization) เพื่อค้นหาความหมายในเรื่องเพศทางกายวิภาค (สรีระร่างกายของมนุษย์) อารมณ์ พฤติกรรม และการแสดงออกทางเพศของมนุษย์ ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่สังคมสร้างขึ้น และเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรม เป็นการวิพากษ์การจัดจำแนกเรื่องเพศ ว่าวางอยู่บนฐานในเรื่อง เพศสภาพ ที่มีเพียงเพศชายและเพศหญิง มองว่าเป็นการสืบพันธุ์เพื่อดำรงอยู่เป็นเรื่องราวธรรมชาติของมนุษย์ Simon (2003, pp. 30-32) ได้รื้อถอนวิธีการจำแนกเพศ ที่ไม่ได้เป็นเรื่องของขบวนการทางวิทยาศาสตร์เพียงอย่างเดียว และยังสร้างทฤษฎีเรื่องเพศ ด้วยการมองเชิง หน้าที่นิยม (functionalism) (นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ, 2563, น. 323-324) ในกรอบที่มองในเรื่องเพศสภาพ (gender) และความหลากหลายทางเพศนั้นไม่ได้เกิดขึ้นไปตามยุคสมัยใหม่ แต่ความเป็นเพศนั้นกลับถูกแบ่งแยกให้เป็นเรื่องของความผิด หรือความถูกต้อง แม้สังคมไทยจะเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความยืดหยุ่น มีเรื่องเพศภาวะ เพศวิถี และความหลากหลายทางเพศในสังคมมากขึ้นก็ตาม (ปณิธิ บราวน์, 2557, น. 51-52) แต่ก็ยังมีข้อจำกัดอื่นๆ ที่มีความเชื่อ และความเข้าใจที่ผ่านมามีทำให้สังคมยังมองว่าความหลากหลายทางเพศ ยังเป็น

เรื่องที่ต้องทำความเข้าใจถึงการมีอยู่ในสังคมเรื่องเพศที่มีความหลากหลายในสังคม

ดังนั้นแนวคิดเรื่องความหลากหลายทางเพศเป็นเรื่องที่นักวิชาการมีจุดเริ่มต้นจากสังคมตะวันตกที่มองว่าควรแยกระบบในเรื่องเพศออกจากความเป็นเพศสภาพ (gender) ว่า เพศที่สังคมยอมรับในเพศกระแสหลักว่ามีเพียงเพศชายและเพศหญิง ซึ่งมีการวิพากษ์ความคิดเกี่ยวกับเรื่องเพศแตกต่างไปจากประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาที่มองว่าเรื่องเพศเป็นเพียงเรื่องของธรรมชาติหรือขบวนการทางวิทยาศาสตร์นั้นให้มองเห็นถึงความหลากหลายทางเพศมากยิ่งขึ้น โดยการแสดงออกของตัวบุคคลผ่านอัตลักษณ์ และรสนิยมทางเพศในสังคมไทยก็ถือว่าได้รับอิทธิพลดังกล่าวมาจากฝั่งตะวันตกที่เริ่มแยกเรื่องเพศออกจากเรื่องขบวนการทางวิทยาศาสตร์ การนิยามความหมายขึ้นของสังคมที่เป็นอยู่ วาทกรรมใดที่ได้เกิดขึ้นในสังคมแล้วถูกสร้างขึ้นจากผู้คนในสังคมเดียวกันและเกิดขึ้นจากค่านิยมหลัก ทว่าเรื่องเพศนั้นเป็นเรื่องของตัวบุคคลเองที่จะเลือกแสดงออกผ่านการแต่งกาย หรือรสนิยมทางเพศของตนเอง ดังนั้นการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อแสดงให้เห็นถึงการมีอยู่ร่วมกันของสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างเท่าเทียมกัน และสร้างความเข้าใจในเรื่องเพศผ่านรูปแบบต่างๆ อย่างนักวิชาการได้อธิบายเรื่องเพศ ให้ผู้ที่ได้ศึกษาเข้าใจถึงการมีอยู่ของความหลากหลายทางเพศในสังคม

การเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ (New Social Movement)

การเคลื่อนไหวทางสังคมหรือขบวนการทางสังคม (Social Movement) ถือเป็นปรากฏการณ์ที่มีจุดกำเนิดมาอย่างยาวนาน จุดเริ่มต้นมาจากการพัฒนาทฤษฎีที่ใช้ศึกษาในการเคลื่อนไหวทางสังคม ตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1969 กลุ่มนักวิชาการให้ความสนใจในเรื่อง

การเคลื่อนไหวทางสังคมโดยเฉพาะนักวิชาการทางสังคมศาสตร์ เพื่อทำความเข้าใจการเกิด และพัฒนาการ (emergence) และผลของการต่อสู้ (outcome) ในทางสังคมวิทยานั้นถือได้ว่าขบวนการทางสังคมเป็นศาสตร์ที่สำคัญที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์ โดยมี มณีมัย ทองอยู่ (2557, น. 163-167) ได้อธิบายสาระสำคัญของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมไว้ 3 ประการคือ

1) ขบวนการทางสังคมเกิดขึ้นอย่างแพร่หลายในสังคมตะวันตกและสังคมกึ่งอุตสาหกรรม เช่น ขบวนการสิทธิพลเมือง (civil rights movement) ในสหรัฐอเมริกาเพื่อเรียกร้องความเท่าเทียมให้คนผิวดำ ซึ่งถือเป็นขบวนการในทศวรรษที่ 20 ปรากฏการณ์เคลื่อนไหวทางสังคมได้แผ่ขยายไปในหลายๆ ประเทศ เช่น ขบวนการแรงงาน ขบวนการสิ่งแวดล้อม ขบวนการสิทธิสตรี เป็นต้น

2) นักสังคมวิทยาให้ความสนใจกับขบวนการทางสังคม เพราะขบวนการทางสังคมเป็นเสมือนจุดเริ่มต้นแห่งการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนอำนาจการปกครองของรัฐบาล การแก้ไขกฎหมายที่สำคัญ เป็นต้น แต่ขบวนการทางสังคมดังกล่าวกลับส่งผลกระทบในระดับระดับกลุ่ม ท้องถิ่น และวัฒนธรรม เพราะสังคมมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

3) นักวิชาการบางส่วนในทางสังคมวิทยา บางส่วนมีความเห็นว่าขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นการต่อรองเชิงอำนาจ ความชอบธรรมและประชาธิปไตย การเข้าใจถึงพลวัตของขบวนการทางสังคมของสังคมใดสังคมหนึ่งและประเมินการทำงานของโครงสร้างอำนาจทางการเมืองของสังคมนั้นได้ (Crossley, 2002, p. 9)

Blumer (1992, p. 63) ได้อธิบายถึงพัฒนาการขบวนการทางสังคม เริ่มจากขบวนการทางสังคมแบบกว้าง (general social movement) และพัฒนาสู่

การเป็นขบวนการทางสังคมแบบเฉพาะ (specific social movement) กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศถือเป็นขบวนการทางสังคมแบบเฉพาะ ซึ่งแตกต่างจากขบวนการทางสังคมแบบกว้าง บลูเมอร์ให้ความสำคัญในเรื่องของ กลไก (mechanism) ที่มีการจัดองค์กรขึ้นในลักษณะที่มีรูปแบบเป็นไปตามรูปแบบหรือลักษณะของขบวนการ โดยกลไกหนึ่งที่อยู่ในขบวนการเหล่านั้นคือ ยุทธวิธี (tactics) ของขบวนการเหล่านั้น ยุทธวิธีถูกสร้างขึ้นเพื่อ 1) เพื่อสร้างขบวนการในการตั้งคนและทรัพยากรต่างๆ เข้าสู่ขบวนการทางสังคม 2) สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของขบวนการ และ 3) เพื่อบรรลุเป้าหมายในขบวนการนั้นๆ การสร้างยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวขึ้นอยู่กับ บริบทแวดล้อมนั้น รวมไปถึงสถานการณ์ของการเคลื่อนไหวเหล่านั้น

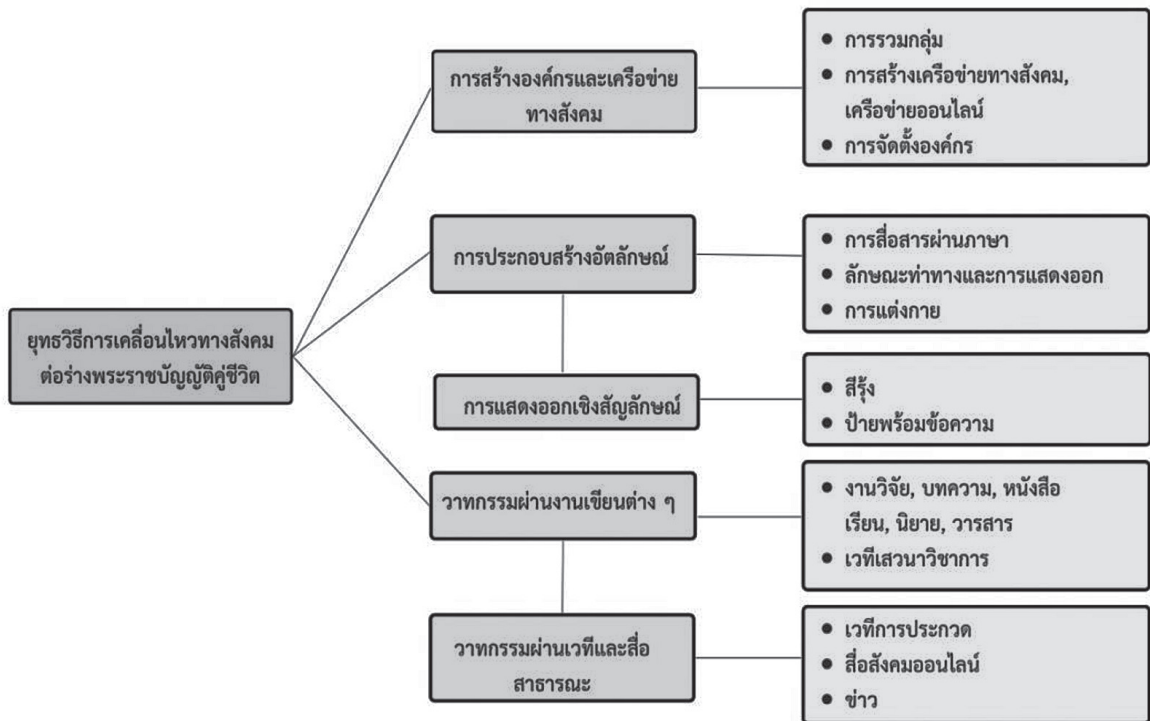
อย่างไรก็ตามพฤติกรรมทางสังคมในบางลักษณะเกิดขึ้นมาจากบรรทัดฐานทางสังคมที่ไม่ได้เกิดความชัดเจนขึ้นผู้คนที่ย้ายอยู่ร่วมกันจึงมักแสดงออกผ่านพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากเดิมซึ่งในทางสังคมวิทยาเรียกพฤติกรรมดังกล่าวว่า “พฤติกรรมรวมหมู่” (collective behavior) เป็นการกระทำทางสังคมที่เป็นไปเอง (spontaneous) ซึ่งเป็นพฤติกรรมทางสังคมหลายรูปแบบ อาทิเช่น การจลาจล (riot) ข่าวลือ (rumor) ผุ่ชนแตกตื่น (panic crowd) เป็นต้น และการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่เป็นการพัฒนาภายใต้สังคมอุตสาหกรรมก้าวหน้า และระบบประชาธิปไตย ที่เชื่อว่าเกิดการเคลื่อนไหวโดย “ชนชั้นกระฎุมพี” (ชนชั้นกลาง) ของผู้ที่มีทักษะ จึงทำให้ประเด็นของการเคลื่อนไหวทางสังคมมุ่งไปทางคุณภาพชีวิตของผู้คนในสังคมมากกว่า บารมี ฟานิช (2559, น. 35-37) อธิบายถึงบทบาทของการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเมืองภาคประชาชน ที่ไม่เพียงแต่เป็นประเด็นทางการเมือง แต่เป็นประเด็นที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของประชาชน รูปแบบการเคลื่อนไหวเป็นไปตามสันติวิธีโดยไม่ใช้

ความรุนแรงกับทางภาครัฐ ซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวรูปแบบใหม่จึงเป็นการเคลื่อนไหวที่อยู่ในขอบเขตของอัตลักษณ์และวัฒนธรรม ซึ่งถ้ามองในแง่ของการเมืองการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่มุ่งที่จะเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ซึ่งบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเห็นถึงข้อจำกัดที่ไม่เกิดความเท่าเทียมกันภายในสังคมที่เป็นอยู่ การเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นแล้วแต่เป็นสิ่งที่เกิดจากประสบการณ์ และความรู้ที่ผ่านมา รวมถึงความเข้าใจในสิ่งที่กำลังเผชิญอยู่ในชีวิตประจำวันของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศนั่นเอง

กล่าวได้ว่าทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่เป็นการสร้างทฤษฎีขึ้นมาใหม่ให้เป็นทางเลือกใหม่จากทฤษฎีแบบเดิมที่มีอยู่ ซึ่งนักทฤษฎีส่วนหนึ่งมีความเชื่อในเรื่องที่ว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในสังคมสมัยใหม่และในสังคมยุคหลังอุตสาหกรรมนั้น มีความซับซ้อนและต้องการคำอธิบายที่มากกว่าทฤษฎีการระดมทรัพยากร ในทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่มาจากสำนักวิชาการทฤษฎีที่เกี่ยวกับสังคม โดยกำเนิดจากการวิพากษ์ถึง ทฤษฎีมาร์กซิสต์ (Marxist theory) แบบคลาสสิก ที่ไม่สามารถอธิบายพฤติกรรมรวมหมู่ได้ทั้งหมด แต่ทว่านักทฤษฎีในกลุ่มการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่พยายามที่จะศึกษาเหตุผลอื่นๆ ที่หลากหลายมากขึ้นของการกระทำรวมหมู่ ทั้งในด้านศาสนา วัฒนธรรม การเมือง รวมถึงอุดมการณ์ และวิเคราะห์ความเป็นมาของอัตลักษณ์ในเรื่องที่ทำให้เกิดพฤติกรรมรวมหมู่ในรูปแบบใหม่ มีกลไกที่สำคัญคือ ยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์และบริบทสังคมนั้น

ในการศึกษารั้วนี้ใช้ทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่เป็นกรอบในการศึกษาสามารถจำแนกยุทธวิธีการเคลื่อนไหวทางสังคมได้ 3 ลักษณะ ได้แก่ (1) ยุทธวิธีการใช้องค์กรและเครือข่ายทางสังคม

(2) การประกอบสร้างอัตลักษณ์ และการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ (3) การสร้างวาทกรรมผ่านความรู้านเขียน และจากการเสวนาทางวิชาการผ่านเวทีสาธารณะรวมถึงสื่อต่างๆ

ที่มา : ผู้เขียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องการเคลื่อนไหวกว้างสังคมของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศต่อกฎหมายการสมรสระหว่างเพศเดียวกัน ต้องการศึกษเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวกว้างสังคมของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ และยุทธวิธีการเคลื่อนไหวกว้างสังคมต่อกฎหมายการสมรสระหว่างเพศเดียวกัน การศึกษารั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-Interview) ตามแนวทางการสัมภาษณ์ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ที่ทำงานในองค์กรการเคลื่อนไหวกว้างสังคมเกี่ยวกับความเท่าเทียมทางเพศ 6 คน และผู้ให้ข้อมูลทั่วไป คือ ผู้ที่มีประสบการณ์เข้าร่วมการเคลื่อนไหวกว้างสังคมเกี่ยวกับความเท่าเทียมทางเพศ 24 คน เพื่อศึกษาการเคลื่อนไหวกว้างสังคมถึงวิธีการ

สร้างกลุ่มของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ และใช้ยุทธวิธีการในการเคลื่อนไหวกว้างสังคมโดยมองผ่านแนวคิดแบบองค์รวมนิยม มีหน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ระดับปัจเจกบุคคล ได้แก่ บุคคลที่มีประสบการณ์หรือทำงานเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวกว้างสังคมต่อผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

(1) เป็นบุคคลที่มีประสบการณ์และทำงานเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวกว้างสังคมต่อผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ

(2) มีประสบการณ์การทำงานเครือข่ายที่จัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวกว้างเพื่อทำให้เกิดความเท่าเทียมทางเพศ ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์และยุทธวิธีการในการเคลื่อนไหวกว้าง เน้นไปที่ความหลากหลาย

ของผู้ให้ข้อมูลบทบาทหน้าที่ในการร่วมการเคลื่อนไหวระดับการศึกษา และการประกอบอาชีพ

(3) เป็นบุคคลที่มีอายุอยู่ในช่วง 20-59 ปี เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่บรรลุนิติภาวะ และมีความสามารถในการสื่อสารและตัดสินใจต่างๆ ได้ด้วยตนเอง

(4) จะต้องเป็นผู้ที่ยินยอมที่จะให้ข้อมูลเพื่อที่จะสามารถเก็บข้อมูลที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์ให้เห็นถึงทัศนะเจื่อนใจและยุทธวิธีการในการเคลื่อนไหวทางสังคมของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในการเคลื่อนไหวทางสังคมต่อกฎหมายการแต่งงานระหว่างเพศเดียวกัน จากนั้นผู้วิจัยจึงทำการสัมภาษณ์ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยมุ่งไปที่กลุ่มนักเคลื่อนไหวทางสังคมเกี่ยวกับผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศและผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศรวมทั้งสิ้นจำนวน 6 คน

เกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลทั่วไป

(1) เป็นบุคคลที่มีประสบการณ์เข้าร่วมการเคลื่อนไหวทางสังคมต่อผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ

(2) มีประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมการเคลื่อนไหวเพื่อทำให้เกิดความเท่าเทียมทางเพศที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์และยุทธวิธีการในการเคลื่อนไหวที่เชื่อมโยงไปได้ในหลายๆ เครือข่ายและองค์กรต่างๆ เน้นไปที่ความหลากหลายของผู้ให้ข้อมูลบทบาทหน้าที่ในการร่วมการเคลื่อนไหวระดับการศึกษา และการประกอบอาชีพ โดยใช้วิธีการบอกผ่านการแนะนำจากผู้มีประสบการณ์และความรู้ (Snowball sampling)

(3) เป็นบุคคลที่มีอายุอยู่ในช่วง 20-59 ปี เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่บรรลุนิติภาวะ และมีความสามารถในการสื่อสารและตัดสินใจต่างๆ ได้ด้วยตนเอง

(4) จะต้องเป็นผู้ที่ยินยอมที่จะให้ข้อมูลเพื่อที่จะ

สามารถเก็บข้อมูลที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์ให้เห็นถึงทัศนะเจื่อนใจและยุทธวิธีการในการเคลื่อนไหวทางสังคมของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในการเคลื่อนไหวทางสังคมต่อกฎหมายการแต่งงานระหว่างเพศเดียวกัน จากนั้นผู้วิจัยจึงทำการสัมภาษณ์ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยมุ่งไปที่กลุ่มผู้ที่มีประสบการณ์เข้าร่วมการเคลื่อนไหวทางสังคมเกี่ยวกับผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศรวมทั้งสิ้น จำนวน 24 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงและใช้วิธีการบอกต่อ (Snowball Sampling) จากผู้ให้ข้อมูลก่อนหน้าเพื่อเข้าถึงผู้ให้ข้อมูล ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้บุคคลที่ติดต่อด้วยรู้สึกถูกละเมิดความเป็นส่วนตัว ผู้วิจัยจะใช้วิธีการให้บุคคลที่เป็นผู้นำทาง อาทิ ผู้นำกลุ่มการเคลื่อนไหวทางสังคม ผู้นำเครือข่าย หรือผู้ให้ข้อมูลรายก่อนหน้าที่ติดต่อกับบุคคลที่ได้รับการแนะนำก่อน เพื่อแจ้งว่าผู้วิจัยจะขอเข้าพบเพื่อพูดคุยเกี่ยวกับโครงการวิจัย หากบุคคลดังกล่าวยินดีให้ข้อมูล ผู้วิจัยจะขอข้อมูลการติดต่อจากผู้นำทางที่แนะนำ แล้วติดต่อบุคคลที่ได้รับการแนะนำพร้อมทั้งนัดหมายวันและเวลา รวมถึงสถานที่ซึ่งบุคคลดังกล่าวสะดวก

การเลือกพื้นที่ในการวิจัย

ผู้วิจัยพิจารณาจากจังหวัดที่มีการจัดกิจกรรมหรือมีการเคลื่อนไหวทางสังคม เพื่อเกิดความหลากหลายและเชื่อมโยงกัน ตามหลักการกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพ รวม 30 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย และสะท้อนให้เห็นถึงยุทธวิธีการในการเคลื่อนไหวทางสังคมและการสร้างเครือข่ายทางสังคมของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในการเคลื่อนไหวทางสังคมต่อกฎหมายการสมรสระหว่างเพศเดียวกัน และการเรียกร้องเพื่อให้เกิดสมรสเท่าเทียม ซึ่งแบ่งผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามพื้นที่ตั้งขององค์กรมีการจัดกิจกรรมและมีเครือข่ายความหลากหลายทางเพศ ประกอบด้วย กรุงเทพมหานครจำนวน 8 คน

จังหวัดขอนแก่น จำนวน 8 คน จังหวัดอุบลราชธานี 8 คน และผู้ให้ข้อมูลการแนะนำจากผู้มีประสบการณ์ 6 คน โดยมีเหตุผลดังนี้

1) กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางความเจริญทุกด้านในประเทศไทย และเป็นเมืองเศรษฐกิจหลักของประเทศ มีโรงเรียนและสถาบันอุดมศึกษาที่ใหญ่หลายๆ แห่ง เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ชาวต่างชาติทั่วโลกเลือกที่จะเดินทางเข้ามาพักผ่อนและสร้างมูลค่าทางการค้า มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและ วัฒนธรรม และมีประชากรที่เป็นผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เพื่อที่จะประกอบอาชีพและศึกษาต่อในระดับต่างๆ รวมไปถึงเป็นศูนย์กลางในการจัดงาน “ไพรด์พาเหรด” Bangkok Naruemit Pride 2022 และ 2023 เป็นศูนย์กลางในการจัดงานหรือกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศ และความเท่าเทียมทางเพศที่ผ่านมา โดยกรุงเทพมหานครเป็นที่ตั้งของหลายๆ องค์กร และเครือข่ายความหลากหลายทางเพศที่เป็นองค์กรที่ริเริ่มทำกิจกรรมด้านการสนับสนุนความเท่าเทียมทางเพศ

2) จังหวัดขอนแก่นเป็นเมืองใหญ่ของภาคอีสานตอนบน ที่มีความเจริญเติบโตในหลายมิติรวมทั้งความหลากหลายทางเพศและความเท่าเทียมทางเพศเห็นได้จาก มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่มีการส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศเปิดให้นักศึกษาที่มีเพศสภาพหรือเพศภาวะไม่ตรงตามกำเนิด สามารถแต่งกายด้วยเครื่องแบบนักศึกษาหรือชุดสุภาพตามเพศสภาพหรือเพศภาวะเพื่อคุ้มครองการถูกเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม และยังมีคลินิกความเท่าเทียมทางเพศให้บริการกลุ่มผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ แห่งแรกในภาคอีสาน รวมไปถึงศูนย์เพศภาวะศึกษา ที่มีการจัดกิจกรรมเพื่อให้เห็นถึงความหลากหลายทางเพศและความเท่าเทียมทางเพศ เห็นได้จากการจัดกิจกรรม Isaan Pride 2022 ซึ่งมีเครือข่ายความหลากหลายทางเพศในการจัดกิจกรรมร่วมกันของเครือข่ายในภาคอีสานที่มี

การเคลื่อนไหวแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายและความเท่าเทียมทางเพศในพื้นที่ภาคอีสานมากขึ้น

3) จังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความเจริญเติบโตในด้านเศรษฐกิจ มีมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีที่เป็นมหาวิทยาลัยใหญ่ในจังหวัด และมีประชากรที่เป็นผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศได้ร่วมกันจัดงาน “ไพรด์พาเหรด” Pride 2022 ซึ่งมีเครือข่ายความหลากหลายทางเพศในการจัดกิจกรรม มีการร่วมกันของหลายๆ หน่วยงานทั้งหอการค้าจังหวัด ภาคเอกชนในพื้นที่ และเทศบาลนครอุบลราชธานี ทั้งนี้งานแห่เทียนเข้าพรรษาที่เป็นงานใหญ่ประจำปีของจังหวัดอุบลราชธานีได้มีการผนวกขบวนพาเหรดสีรุ้งของกลุ่มผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในงานเห็นได้ว่า จังหวัดอุบลราชธานีมีการสนับสนุนความหลากหลายทางเพศและความเท่าเทียมทางเพศ และมีการเคลื่อนไหวต่อ “สมรสเท่าเทียม” ซึ่งเป็นพื้นที่ที่แสดงให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวที่มาจากการร่วมมือของหลายหน่วยงาน เพื่อเคลื่อนไหวให้สังคมเห็นถึงการอยู่ร่วมกันของความหลากหลายทางเพศในจังหวัดอุบลราชธานี

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนแรก ผู้วิจัยได้ศึกษาการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการต่างๆ เช่นบทความ หนังสือ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ เอกสารเผยแพร่ทั้งที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์และอิเล็กทรอนิกส์ จากห้องสมุดของสถาบันการศึกษา และข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากปรากฏการณ์จริง โดยทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือวิจัย โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งมีแนวทางการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามของพื้นที่วิจัย ควบคู่ไปกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสามารถตอบคำถามในการวิจัยในครั้งนี้

ผลการศึกษา

1) ยุทธวิธีการใช้องค์กร และเครือข่ายทางสังคม

แนวคิดและทฤษฎี การเคลื่อนไหวทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทฤษฎีการระดมทรัพยากรที่ทำให้ความสำคัญกับเครือข่ายทางสังคมที่เป็นกลไกหนึ่งที่ทำให้เกิดการสร้างอัตลักษณ์ร่วมกันของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศต่อร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิตและสมรสเท่าเทียม มีการสร้างองค์กรที่มีองค์ความรู้และมีประสบการณ์ในการเคลื่อนไหวทางสังคมต่อความหลากหลายทางเพศที่มีอยู่ในสังคม เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมทางเพศและไม่ถูกเลือกปฏิบัติจากสังคมบางกลุ่ม ที่มีพื้นที่ทางวัฒนธรรมของตนเอง มีการแสดงออกในเชิงสัญลักษณ์ การมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันจนสามารถสร้างเครือข่ายทางสังคมเพิ่มมากขึ้น บุคคลที่ไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์กันมาก่อน แต่สามารถสื่อสารกัน และมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันได้หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมเดียวกัน สามารถสร้างเครือข่ายทางสังคมได้อีกเครือข่ายหนึ่งจนเกิดการขยายต่อไปได้ในหลายๆ พื้นที่ในประเทศไทย

ยุทธวิธีการใช้องค์กร และเครือข่ายทางสังคม เป็นการก่อตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นศูนย์กลางของการเคลื่อนไหวทางสังคม สามารถเกิดขึ้นได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ที่มีสื่อใหม่ๆ เกิดขึ้นเมื่อมองในทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบเดิม ที่มองว่าการเคลื่อนไหวทางสังคมเริ่มจากการถูกกดขี่ของชนชั้นกรรมาชีพ ของกลุ่มแรงงานที่เกี่ยวข้องเนื่องในเรื่องเศรษฐกิจกับกับโครงสร้างส่วนบน ทำให้เกิดการต่อต้านเพื่อเปลี่ยนแปลง และทำให้เกิดการปฏิรูปในบริบทของสังคมทุนนิยมก้าวหน้า (มณีมัย ทองอยู่, 2557, น. 78-79) แต่การเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่จะเป็นเรื่องที่ประชาชนล้วนแล้วแต่มีส่วนร่วมในปัญหาดังกล่าว การเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่เปิดโอกาสให้มีการเข้ามาสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างการจัดกิจกรรม

ได้โดยไม่ต้องเดินทางไปรวมกลุ่มพูดคุยกันในที่เดียวกัน และเป็นการเมืองเชิงวัฒนธรรม ที่มีการกระจายอำนาจที่เน้นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งภายในองค์กรหรือเครือข่ายทางสังคมมีการแบ่งการจัดการภาพในองค์กร ซึ่งในประเทศไทยมีการจัดตั้งองค์กร และเครือข่ายความหลากหลายทางเพศอาทิ มูลนิธิเพื่อสิทธิและความเป็นธรรมทางเพศ (for-sogi) มูลนิธิเครือข่ายเพื่อนกะเทยเพื่อสิทธิมนุษยชน (ThaiTGA) มูลนิธิซิสเตอร์ (ศูนย์ชุมชนคนข้ามเพศ) สมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย และอื่นๆ เป็นต้น มีการแยกองค์กรออกตามภูมิภาคทั่วประเทศ ที่ให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ และมีการจัดกิจกรรมที่สามารถให้บุคคลหลายๆ กลุ่มเข้ามามีส่วนรวม เพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจที่ขยายสู่ภาคประชาชนมากขึ้น ซึ่งการเคลื่อนไหวในประเด็นความเท่าเทียมทางเพศ

การเคลื่อนไหวทางสังคมของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ตามมาในการทำงานแบบมีองค์กร หรือเครือข่ายความหลากหลายทางเพศ จะมีวิธีการทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมมีการขับเคลื่อนทางสังคม โดยองค์กร หรือเครือข่ายความหลากหลายทางเพศเป็นจุดศูนย์กลางของการเข้าถึงข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือได้ และยังสามารถรับรู้ร่วมกันรวมถึงมีการขยายฐานข้อมูลเพื่อให้ปรากฏแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงตามบริบท อย่างทฤษฎีการระดมทรัพยากรที่อธิบายถึงการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม และเครือข่าย เห็นได้ว่าองค์กร หรือเครือข่ายความหลากหลายทางเพศมีความเข้มแข็ง ซึ่งเป็นองค์กรหรือเครือข่ายที่มีผู้นำในการทำงาน และในองค์กรหรือเครือข่ายนั้นๆ ถือเป็นแหล่งช่องทางการเผยแพร่ปัญหา วิถีชีวิต และสนับสนุนความหลากหลายทางเพศ และมีวิธีการสื่อสารที่ขยายออกไปสู่ภายนอกเป็นแหล่งสะสมทรัพยากรให้มีการกระจายข้อมูลข่าวสารเพื่อการรับรู้ และการเข้าใจร่วมกัน รวมถึงการจัดทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้เกิดพลังที่มีส่วนรวมของภาคประชาชน การใช้

ยุทธวิธีการเคลื่อนไหวในการสร้างกิจกรรมที่มีข้อเสนอ
ในประเด็นเดียวกันให้เกิดการเคลื่อนไหวภายในสังคม
นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง

“งานที่เราจัดขึ้นในทุกครั้งเป็นถือเป็นเทคนิค และ
วิธีการอย่างหนึ่ง ซึ่งในแต่ละหน่วยงาน หรือหลายๆ
องค์กรต่างมีความคิดในแบบที่ตัวเองจะทำ เราจัดงาน
ที่สามารถเอาทุกองค์กรมาร่วมกันได้ และทำให้สิ่งที่ทุก
คนจะทำให้มันเป็นเรื่องเดียวกันได้” (ตัวแทนมูลนิธิ
เพื่อสิทธิและความเป็นธรรมทางเพศ, สัมภาษณ์, 2566,
30 มีนาคม)

ดังนั้นยุทธวิธีการใช้องค์กร และเครือข่ายใน
การเคลื่อนไหวทางสังคม การมีองค์กร เครือข่ายทาง
สังคม รวมถึงการเข้าร่วมกลุ่มต่างๆ ถือเป็นยุทธวิธีหนึ่ง
ที่การเคลื่อนไหวทางสังคมส่วนใหญ่ใช้เพื่อสร้างการมี
ส่วนร่วม มีการทำงานร่วมกันสามารถเสวนากันในเรื่อง
เดียวกันเพื่อให้เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคม และสร้าง
การเปลี่ยนแปลง การเคลื่อนไหวทางสังคมของบุคคลที่มีความ
หลากหลายทางเพศต่อร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต
มียุทธวิธีการเริ่มต้นจากการศึกษา และการมองเห็นถึง
ปัญหาในรูปแบบเดียวกัน แต่ละองค์กร หรือเครือข่าย
ทางสังคมมีแตกต่างในเรื่องวิธีการบางส่วน ซึ่งเป็
นการจัดการภายในองค์กรนั้นๆ ที่เราจะเห็นถึงพื้นที่ทาง
วัฒนธรรมที่มีความเป็นเอกลักษณ์ ที่พยายามทำให้เกิด
ความเท่าเทียมทางเพศ การสร้างครอบครัวของคู่รัก
เพศเดียวกัน ถูกยอมรับและไม่เลือกปฏิบัติแบ่งแยกออก
จากกลุ่ม โดยมีศูนย์กลางในการเคลื่อนไหวทางสังคมจาก
องค์กร และเครือข่ายทางสังคมที่มีผู้นำเพื่อจะยกปัญหา
เข้ามาร่วมพูดคุยกันในกลุ่ม ก่อนที่จะเกิดการเคลื่อนไหว
ทางสังคมเพื่อรวมผู้คนในการทำงาน ตามที่ Blumer
(1992, p. 63) มองว่ายุทธวิธีการถูกสร้างเพื่อให้เกิด
ขบวนการทางสังคม คือการดึงผู้คนหรือทรัพยากรเข้ามา
มีส่วนร่วมจนขยายไปสู่การเคลื่อนไหวทางสังคม และ
รักษาการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในองค์กร หรือ

เครือข่ายทางสังคม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของ
การเคลื่อนไหวนั้น (มณีนัย ทองอยู่, 2557, น. 78-79)

(2) ยุทธวิธีการการประกอบสร้างอัตลักษณ์ และ การแสดงออกเชิงสัญลักษณ์

ในบริบทสังคมไทยกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลาย
ทางเพศถูกกดทับด้วยวาทกรรมที่เห็นถึงกรกฎศัตรา ที่ได้
นำวิธีคิดในเรื่องเพศมาจากฝั่งตะวันตก เช่น การแต่งกาย
ที่สะท้อนความเป็นเพศและมักถูกหยิบยกขึ้นมาใช้เพื่อ
บ่งบอกถึงความเป็นสุภาพบุรุษและสุภาพสตรี (นฤพนธ์
ด้วงวิเศษ, 2563, น. 314) และในช่วงแรกที่มีมองเป็น
เรื่องขบวนการทางวิทยาศาสตร์ ที่ทำให้การมีบุคคลที่มี
ความหลากหลายทางเพศถูกจำกัดแคในพื้นที่ของตนเอง
ซึ่งการเคลื่อนไหวทางสังคมของบุคคลที่มีความหลากหลาย
ทางเพศถือเป็นการเมืองเชิงวัฒนธรรม ที่มีการประกอบ
สร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ให้สังคมรับรู้และเข้าใจถึง
การมีตัวตนในพื้นที่ของตนเอง และขยายไปสู่การทำให้
สังคมมองเห็นถึงอัตลักษณ์ทางเพศ เป็นการเคลื่อนไหว
ทางสังคมในเชิงสร้างสรรค์ และทำให้เกิดสีสันเกิดภายใน
กิจกรรมที่จัดขึ้น มีการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ที่เป็น
ยุทธวิธีการเคลื่อนไหวทางสังคม ที่ถูกนำมาใช้อีกวิธีหนึ่ง
อย่างแพร่หลายในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
การเคลื่อนไหวของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ
ที่มีการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม การใช้ดนตรีสนุกสนาน
เพลงหมอลำพื้นบ้าน การแต่งกายตามเพศสภาพและ
ใส่ความเป็นตัวเองลงไป มีการใช้ธงสีรุ้งเพื่อให้เห็นถึง
สัญลักษณ์ของความหลากหลายทางเพศ ว่าสิ่งนี้คือ
การแสดงออกให้สังคมรับรู้ของและเข้าใจบุคคลที่มี
ความหลากหลายทางเพศมากขึ้น ดังสะท้อนให้เห็นจาก
มุมมองของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเคลื่อนไหวดังนี้

“ในงานก็จะมีการจัดกิจกรรมเดินขบวน มีการแต่งตัว
แฟนซี มีการเปิดเพลงหมอลำ เพื่อเพิ่มสีสันภายในงาน
การขึ้นปราศรัย และคนที่แต่งตัวแฟนซีหรือแต่งตัวตามที่
ตนเองชื่นชอบก็มีการมาเดินแฟชั่นโชว์ภายในงาน แล้วก็

มีการให้นักร้องขึ้นมาร้องเพลงหลังจากการปราศรัยเสร็จสิ้นลง เพื่อที่จะให้ทุกคนผ่อนคลาย ซึ่งในระหว่างการเดินขบวนนั้นก็จะมีการตะโกน “สมรสเท่าเทียม” (ต้น, สัมภาษณ์, 2565, 14 พฤศจิกายน)

มุมมองข้างต้นเชื่อมโยงกับการเคลื่อนไหวทางสังคมที่มีการเปิดพื้นที่ในการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ทางเพศที่มีความหลากหลาย เห็นได้จากการจัดงาน หรือกิจกรรม การเดินขบวนพาเหรด แสดงออกเชิงสัญลักษณ์ และยังเป็นการเมืองเชิงวัฒนธรรม การออกมาเดินขบวนพาเหรดจึงเป็นกิจกรรมที่ทำให้พื้นที่การแสดงออกถูกเห็นมากยิ่งขึ้น และยังเห็นได้ว่าการจัดกิจกรรมได้ถูกถ่ายทอดจากพื้นที่หนึ่งไปสู่พื้นที่หนึ่ง จนนำมาสู่การเคลื่อนไหวจากเมืองใหญ่ไปสู่พื้นที่ระดับย่อย หากมองในเรื่องความเข้าใจของความหลากหลายทางเพศ จะเห็นว่าผู้ที่อยู่ในเมืองจะมีความรู้ความเข้าใจมากกว่าผู้ที่อยู่ในพื้นที่ต่างจังหวัด ที่ยังยึดติดกับความเชื่อความเข้าใจแบบเดิมตามบริบทของสังคมวัฒนธรรมในพื้นที่นั้น

ยุทธวิธีการนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ประภาส ปิ่นตบแต่ง (2552, น. 191-192) โดยอธิบายว่าการมีตัวตนในสังคมคือการสร้างอัตลักษณ์ที่เป็น “การสร้างวัฒนธรรมที่เป็นวัฒนธรรม” การเคลื่อนไหวทางสังคมของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศใช้ยุทธวิธีการทางวัฒนธรรม การประกอบสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และแสดงออกเชิงสัญลักษณ์เพื่อให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวทางสังคมในการเรียกร้องสิทธิของบุคคลที่รักเพศเดียวกันนั้นเป็นเสมือนการถูกปิดกั้นสิทธิเสรีภาพในการมีตัวตนในสังคมของบุคคลที่มีรสนิยมทางเพศรักเพศเดียวกัน การเลือกปฏิบัติและแบ่งแยกบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศให้ออกมาจากกฎหมายหลักแสดงให้เห็นถึงการปกครองที่แม้จะมีกฎหมายออกมาให้ความคุ้มครองที่อยู่ร่วมกันในสังคม อย่างไรก็ตามสิ่งเหล่านี้เป็นเพียงการตั้งข้อบัญญัติทางกฎหมายให้ดูเหมือนว่า

สังคมนั้นเกิดความเท่าเทียมภายในสังคม ดังนั้นการเคลื่อนไหวทางสังคมของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ คือสิ่งที่ทำให้สังคมเห็นได้เป็นการแสดงออกในพื้นที่ของตนเองเพื่อให้สังคมเข้าใจถึงอัตลักษณ์ความหลากหลายทางเพศที่มีในสังคมมากขึ้น

(3) ยุทธวิธีการสร้างวาทกรรมผ่านความรู้านเขียนและการเสวนาทางวิชาการผ่านเวทีสาธารณะรวมถึงสื่อต่างๆ

“ความหลากหลายทางเพศต่อกฎหมายคู่ชีวิต” ที่เป็นกฎหมายการจดทะเบียนระหว่างเพศเดียวกัน และกฎหมายการสมรสระหว่างเพศเดียวกัน เป็นการใช้ความรู้ในการเคลื่อนไหวผ่านงานวิชาการ เพื่อให้บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศและบุคคลอื่นๆ ได้เรียนรู้จากรางานวิชาการที่เป็นยุทธวิธีการหนึ่งในการสร้างความเข้าใจถึงจุดมุ่งหมายและการเคลื่อนไหวของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศต่อกฎหมายการสมรสระหว่างเพศเดียวกัน และการเคลื่อนไหวเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมทางเพศได้นำงานวิชาการ เช่น การศึกษาของชินวโรจน์ อีร์พัชรพร และภาณุมาศ ชัดเจนงาม (2560, น. 92-104) เรื่อง “สิทธิความเสมอภาคในการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย” พบว่าคู่รักเพศเดียวกันต้องประสบปัญหา โดยสามารถจำแนกออกเป็น 8 ประเด็นปัญหา ประกอบด้วย สิทธิในการตัดสินใจในการรักษาพยาบาล การจัดการงานศพ สิทธิในการรับบุตรบุญธรรมร่วมกัน สิทธิในผลประโยชน์และสวัสดิการของคู่รักอีกฝ่ายในฐานะเป็นคู่สมรสตามกฎหมาย สิทธิในการยอมรับและมีศักดิ์ศรีในฐานะคู่สมรสตามกฎหมาย และสิทธิของบุคคลในทุกอัตลักษณ์ทางเพศและวิถีทางเพศในการจดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในร่าง พ.ร.บ. คู่ชีวิตร่างที่ 3 ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหारेื่องการขาดสิทธิของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศได้อย่างครบถ้วน นอกจากนี้คำว่า “คู่ชีวิต”

ไม่ได้มีการบัญญัติ หรือ ปรากฏในประมวลกฎหมาย หรือในกฎหมายอื่นๆ ของประเทศไทย แต่ให้สิทธิและหน้าที่ต่างๆ ทางกฎหมายยึดคำว่า “คู่สมรส” โดยในร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต มีแนวโน้มในการลดทอนสิทธิของคู่รักเพศเดียวกัน ลงเรื่อยๆ ข้อเสนอจากงานดังกล่าวได้นำไปสู่ร่างกฎหมายอีกหนึ่งฉบับ ได้แก่ “ร่างพระราชบัญญัติสมรสเท่าเทียม” เพื่อให้บทบัญญัติกฎหมายเป็นกลางต่อความหลากหลายทางเพศมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นงานวิชาการทำให้เห็นถึงความหลากหลายทางเพศที่มีอยู่ในสังคม ความเท่าเทียมทางเพศ และปัญหาของการสร้างครอบครัวระหว่างเพศเดียวกันในขณะเดียวกันได้ทำให้เห็นถึงอำนาจความรู้ผ่านงานเขียนที่สร้างการรับรู้ต่อบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศทำให้เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคม และมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการศึกษาที่ผ่านมาถูกเผยแพร่ผ่านช่องทางต่างๆ ได้สะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นทางสังคมทำให้การรับรู้เข้าใจและมองเห็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางเพศที่มีอยู่ในสังคม จนนำไปสู่การเคลื่อนไหวในอีกหลากหลายรูปแบบ ประกอบด้วย

(3.1) การสร้างวาทกรรม

“ความหลากหลายทางเพศ” ซึ่งอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นด้าน การสื่อสารแบบใหม่ สังคมและวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายมากขึ้น มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมไปถึงความหลากหลายทางเพศที่ไม่ได้ยึดตามระเบียบแบบเดิมที่มองเรื่องเพศเป็นเรื่องของธรรมชาติแบบเพศแบบคู่ตรงข้าม เพศชายและเพศหญิง ความเข้าใจและการรับรู้ของผู้คนในสังคมต่อเพศภาวะที่มองเพียงบทบาทหน้าที่ที่เพศชายและเพศหญิงสามารถทำอะไรได้หรือไม่ได้ในทางกลับกันความหลากหลายทางเพศกลับประกอบไปด้วยเงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลงที่มีความเชื่อเรื่อง ศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม การถูกผลิตซ้ำของระบบ

ชายเป็นใหญ่ในแต่ละประเทศที่ทำให้มองเห็นความไม่เท่าเทียมทางเพศชัดเจนยิ่งขึ้น และไม่สามารถเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในรูปแบบใหม่ได้ ดังนั้นความหลากหลายทางเพศจึงเป็นเสมือนการเปิดพื้นที่ให้แสดงออกถึงอัตลักษณ์ของความหลากหลายทางเพศว่าไม่ได้มีอยู่แค่ในกรอบของหลักการทางวิทยาศาสตร์ในช่วงแรกได้แบ่งแยกเรื่องเพศให้เป็นเรื่องปกติหรือผิดปกติไว้และอีกด้านยังให้เห็นถึงการแสดงออกของสรีระทางเพศ และอัตลักษณ์ทางเพศที่ถูกประกอบสร้างจากปัจจัยและเงื่อนไขของธรรมชาติที่มีผลต่อพฤติกรรมมนุษย์ที่หลากหลาย (นฤพนธ์ ด่วงวิเศษ, 2563, น. 315-316)

มิเชล ฟูโกต์ อธิบายบทบาทของ “อำนาจ” ที่ครอบงำปัจเจก และสถาบันต่างๆ เพื่อยืนยันถึงปฏิบัติการของอำนาจในทุกๆ กระบวนการ รวมถึงอยู่ในความสัมพันธ์ย่อย (Micro) หรือไปสวมทับอยู่ในร่างกายของปัจเจกด้วยกรอบของความรู้ อำนาจมีลักษณะเป็นพลังงานที่ไม่อาจจับต้องได้ แต่เมื่อไปสัมพันธ์กับสิ่งใดที่ลงตัวก็จะแสดงตัวขึ้นมา (เพ็ญพรรณ เพ็ญพูลอย, 2562, น. 179-188) กรณีของการเคลื่อนไหวทางสังคมของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศต่อร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต จนนำมาสู่สมรสเท่าเทียม ชี้ให้เห็นว่าตลอดระยะเวลาของการเคลื่อนไหวมีการสร้างการรับรู้ การให้ความรู้เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน มีผลต่อการเลือกปฏิบัติที่น้อยลงได้ อย่างไรก็ตามยังมีอำนาจจากวาทกรรมทางสังคมที่ยังตีตรา หรือการสื่อสารไปในเชิงลบทำให้ประชาชนอาจมีความเข้าใจที่เกิดอคติทางเพศ ดังสะท้อนจากมุมมองของผู้ที่มีประสบการณ์และทำงานเกี่ยวกับเคลื่อนไหวทางสังคมต่อผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศว่า

“ระหว่างทางเราสร้างให้สังคมเรียนรู้ว่า การที่ชายกับชาย หรือหญิงกับหญิงอยู่ด้วยกัน พวกเขามีสิทธิขั้นพื้นฐานที่จะได้รับการรับรองและการจัดตั้ง

ครอบครัวได้ คนเหล่านี้ไม่ใช้การผัดปกติกิจทางจิต คนเหล่านี้ไม่ใช้เวรกรรมจากชาติที่แล้ว แต่เขาคือพลเมืองของรัฐไทยที่ควรได้รับสิทธิ เช่นเดียวกับเพศที่นิยามตนเองว่าเป็นชายโดยกำเนิด หรือหญิงโดยกำเนิด” (ตัวแทนมูลนิธิเครือข่ายเพื่อนกะเทยเพื่อสิทธิมนุษยชน, สัมภาษณ์, 2566, 30 มีนาคม)

ดังนั้นการเคลื่อนไหวทางสังคมที่มีสร้างวาทกรรม คือการสร้างความเข้าใจใหม่ๆ งานเขียนในลักษณะของการบอกเล่าผ่านเรื่องราวชีวิต หรือเป็นการศึกษาจากการไปเก็บข้อมูลจากบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศโดยในฐานะผู้เล่าเรื่องที่ผู้เล่าเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากกฎหมาย และความเป็นอยู่ในสังคม เช่นงานศึกษาของ Bernstein (1997, pp. 531-565) พบว่าการถ่ายทอดประสบการณ์ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ จากประสบการณ์ในชีวิตที่ผ่านมาเพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับระบบกฎหมายผ่านองค์กร หรือสถาบันที่มีอยู่ เหตุผลในการเล่าเรื่องเพื่อที่จะต่อต้านการเข้าใจในเชิงลบของผู้คนที่อยู่ในสังคม และสร้างวาทกรรมขึ้นมาใหม่ หรืออธิบายให้เห็นในเชิงบวกมากยิ่งขึ้น การเคลื่อนไหวทางสังคมของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศต่อกฎหมายการแต่งงานระหว่างเพศเดียวกัน จึงเกิดยุทธวิธีการหนึ่งที่เป็นการสร้างวาทกรรมขึ้นมาใหม่ สร้างความเข้าใจไม่ตัดสิน และเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ เห็นได้จากการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ผ่านมา ในการสื่อสารออกไปสู่ภายนอกเพื่อลดอคติทางเพศ

(3.2) การเสวนาทางวิชาการผ่านเวทีสาธารณะและสื่อต่างๆ

การเสวนาทางวิชาการ และเผยแพร่ผ่านเวทีสาธารณะเกิดขึ้นได้หลายรูปแบบ ทั้งการให้ความรู้ หรือเล่าถึงประสบการณ์ที่ผ่านมาของผู้เล่าในรูปแบบเรื่องเล่าให้ผู้รับฟังนั้นเกิดความรับรู้ และเข้าใจ ในขณะเดียวกันการสื่อสารนั้นอาจทำให้ความหมายของบางสิ่งบางอย่าง

ถูกตีความหมายไปในทางตรงกันข้ามได้เช่นเดียวกัน Goffman (1974, p. 308) อธิบายว่า การให้ความสำคัญกับการเล่าเรื่องก่อนที่จะมีการสร้างกลุ่ม หรือรวมกลุ่มเพื่อสร้างเครือข่ายการเล่าเรื่องนั้นมีผลต่อการเข้าใจร่วมกัน สู่การเคลื่อนไหวทางสังคม โดยการบอกเล่าประสบการณ์จากนักเคลื่อนไหวทางสังคม และการเล่าเรื่องดังกล่าวสามารถเชื่อมโยงไปถึงความแตกต่างของนักเคลื่อนไหวทางสังคม เช่น เชื้อชาติ ศาสนา ชาติพันธุ์ และอัตลักษณ์ทางเพศ เป็นต้น การเล่าเรื่องนั้นอาจมีข้อแตกต่างในเชิงบริบท หรือวิถีชีวิตของผู้เล่าแต่เรื่องที่เล่าผ่านประสบการณ์เป็นเรื่องเล่าในประเด็นเดียวกัน ซึ่งประเด็นเหล่านั้นสามารถจัดกิจกรรมร่วมกันได้หลากหลายรูปแบบ ตั้งแต่การเริ่มหาเครือข่ายทางสังคม การเข้ามามีส่วนร่วมของภาคประชาชน ไปจนถึงการมีอัตลักษณ์ร่วม และนำอัตลักษณ์ของตนเองไปปรับใช้ในการเคลื่อนไหวเชิงสัญลักษณ์ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางกฎหมายและทางนโยบาย การเสวนาทางวิชาการผ่านเวทีสาธารณะที่หลายองค์กรสามารถเข้ามามีส่วนร่วม และขับเคลื่อนในเรื่องเดียวกันได้

ตัวอย่างที่ชัดเจนคือ กรณีของการเรียกร้องสิทธิในการแต่งงาน หรือการกำหนดเรื่องการสร้างครอบครัว ของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศพยายามที่จะเคลื่อนไหวในเรื่องดังกล่าว แสดงออกด้วยพิธีกรรมการแต่งงาน การออกมานำเสนอการถูกกดทับ และต่อสู้ของสังคมที่มีต่อการแต่งงานผ่านการเสวนาทางวิชาการผ่านเวทีสาธารณะ และสื่อต่างๆ ซึ่งเป็นยุทธวิธีที่สอดคล้องกับข้อค้นพบในงานของ สิริวิวัฒน์ มาเทศ (2564, น. 148) ที่เสนอว่าการยกตัวอย่างเนื้อหาข่าวที่เกิดขึ้น ทางออนไลน์หรือหน้าจอทีวีที่มีเนื้อหาให้ประชาชนในสังคมเกิดความคล้อยตาม เมื่อเวลาผ่านไป การรับรู้ของผู้คนในสังคมมีพัฒนาการที่ดีขึ้นที่เกิดจากการสร้างวาทกรรมผ่านการเล่าเรื่องจากประสบการณ์ของผู้เล่า รวมถึงการเล่าความรู้ในเชิงวิชาการที่สร้างความน่าเชื่อถือ ทำให้ความหมายที่เคยมีอยู่ถูกปรับ

เปลี่ยนด้วยวาทกรรมที่เกิดขึ้นในสังคม การรับรู้ และความเข้าใจที่กว้างมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

การเคลื่อนไหวทางสังคมมีพัฒนาการจากยุคแรกจนเกิดยุทธวิธีการเคลื่อนไหวทางสังคมที่มีความหลากหลาย และมีรูปแบบวิธีการแตกต่างกันไปตามช่วงเวลานั้น การศึกษาและทำความเข้าใจถึงยุทธวิธีการเคลื่อนไหวทางสังคมของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศต่อกฎหมายการสมรสระหว่างเพศเดียวกัน สะท้อนให้เห็นถึงยุทธวิธีการเคลื่อนไหวทางสังคมที่มีความเป็นพลวัตโดยได้รับอิทธิพลจากบริบททางสังคม มีการใช้พื้นที่ในสังคมหลายด้านมาเป็นวิธีการเคลื่อนไหว ทั้งการสร้างเครือข่ายทางสังคม การเกิดองค์กรทางสังคม อันเป็นศูนย์กลางในการเคลื่อนไหวทางสังคม และยุทธวิธีการอื่นๆ ที่ทำให้สังคมรับรู้ และเข้าใจมากขึ้น การศึกษายุทธวิธีการเคลื่อนไหวทางสังคมต่อกฎหมายการสมรสระหว่างเพศเดียวกัน มีงานทางวิชาการเพื่อศึกษาความเห็นต่อการเกิดปัญหาในการสร้างครอบครัวของคู่รักเพศเดียวกัน ระหว่างการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ผ่านมา พบว่าการสร้างองค์กร หรือเครือข่ายทางสังคมเป็นยุทธวิธีการที่ช่วยขยายพื้นที่ในการมีส่วนร่วม งานเขียนทางวิชาการ และงานเขียนที่เล่าถึงเรื่องราว ประสบการณ์ของผู้เล่าที่เป็นวาทกรรมที่เกิดขึ้นได้ง่ายในสังคมปัจจุบัน รวมไปถึงการประกอบสร้างอัตลักษณ์ ในการแสดงตัวตนของผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ

การสร้างองค์กร และเครือข่ายทางสังคม ที่มีการพึ่งพาอาศัยกันก่อนที่จะเกิดการร่วมตัวกันขึ้นเป็นกลุ่ม ชุมชน หรือในรูปแบบอื่นๆ ที่มีโครงสร้างองค์กรที่มีระเบียบแบบแผนที่แน่นอน มีจุดมุ่งหมายในการเคลื่อนไหวทางสังคมต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของกลุ่มผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และสวัสดิการทางสังคม เป็นต้น

ในการสร้างองค์กร และเครือข่ายทางสังคมย่อมมีการเลือกผู้ที่เข้ามาเป็นผู้นำเพื่อที่จะเป็นผู้เริ่มนำปัญหาที่พบมาร่วมพูดคุย และวางแผนถึงยุทธวิธีการเคลื่อนไหวทางสังคมให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การตั้งองค์กร หรือเครือข่ายทางสังคมขึ้นมา การมีโครงสร้างภายในองค์กร มีการแต่งตั้งผู้นำขึ้นมา และมีอีกหลายๆ ตำแหน่งเพื่อให้เกิดกลไกในการทำงานที่มีระเบียบแบบแผนที่แน่นอน มีการประชุมเพื่อวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานของ Crossley (2002, p. 22) ที่พบว่า ในองค์กร หรือเครือข่ายเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดผู้นำ เป็นแหล่งของข้อมูล การติดต่อสื่อสาร และรวมทรัพยากรเพื่อให้เกิดการมีการจัดตั้งและจัดการร่วมกันภายในองค์กร

การบอกเล่าเรื่องราวของกลุ่มผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศต่อประสบการณ์ที่ผ่านมา เป็นภาพสะท้อนอย่างหนึ่ง que แสดงให้เห็นถึงการถูกกดทับ และการเลือกปฏิบัติที่เกิดขึ้นภายในสังคม ทั้งใน สถานศึกษา สถานที่ทำงาน เป็นต้น การเล่าเรื่องดังกล่าวสามารถถูกนำไปตีพิมพ์ เผยแพร่ในรูปแบบงานเขียน หรือการที่ผู้เล่าเองได้ออกไปเล่าเรื่องราวผ่านเวทีสาธารณะ ทำให้ผู้ฟังได้เห็นถึงเรื่องราวของการถูกทำให้เป็นอื่นในสังคมของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ แต่ถึงอย่างนั้น วาทกรรมความหลากหลายทางเพศจะนำไปสู่การยอมรับ หรือการเปลี่ยนแปลงในทางบวกทั้งหมดนั้น เห็นได้ว่ายังมีข้อจำกัดที่ยังไม่ครอบคลุมทั้งหมด การลดอคติทางเพศถึงจะมีการใช้ยุทธวิธีการในการเล่าเรื่องผ่านงานเขียน หรือเวทีสาธารณะ ยังเป็นการสร้างความรู้และความเข้าใจเพียงบางกลุ่มเท่านั้น สอดคล้องกับงานของ ณัฏฐนิชา เหล็กกล้า (2564, น. 80-95) พบว่าการยอมรับความหลากหลายทางเพศในแบบเรียน เป็นเพียงวาทกรรมรูปแบบหนึ่งที่ไม่ได้เป็นข้อถกเถียงเพื่อสร้างความเท่าเทียมและเป็นวาทกรรมเพื่อสร้างการยอมรับความหลากหลายทางเพศที่ไม่ได้เกิดสิทธิที่เท่าเทียมกันในสังคมโดยแท้จริง

การมีตัวตนในพื้นที่ทางสังคมของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ การเคลื่อนไหวทางสังคมใช้ยุทธวิธีการเคลื่อนไหวทางสังคมเชิงสร้างสรรค์ และทำให้เกิดสีสันในกิจกรรมที่ทำร่วมกัน เป็นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งในปัจจุบันถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายเพื่อลดการขัดแย้ง และทำให้การเมืองภาคประชาชนเกิดความสร้างสรรค์มากขึ้น อิทธิมาจากการพัฒนาด้านต่างๆ ที่ไม่ใช้การใช้ยุทธวิธีการที่ทำให้เกิดความรุนแรงหรือความขัดแย้งในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง แต่การเคลื่อนไหวในปัจจุบันเป็นการเคลื่อนไหวที่มองเห็นถึงการถูกเบียดขับ และคุณภาพชีวิตของผู้คนในสังคมมากขึ้น การเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศต่อร่างพระราชบัญญัติชีวิตเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในการสร้างครอบครัว และการได้เคลื่อนไหวเพื่อได้รับสิทธิที่เท่าเทียมคู่รักต่างเพศ ยุทธวิธีการเคลื่อนไหวที่เห็นได้เด่นชัด คือการสร้างตัวตนและการแสดงออกผ่านการแต่งกาย การพูด และวัฒนธรรมร่วมที่มาจากความชอบเดียวกัน

นอกจากนี้หากพิจารณาจากการศึกษาของ Letourneau, L. (2020, pp. 111-113) จะเห็นว่ายุทธวิธีการสร้างองค์กรและเครือข่ายทางสังคม เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมสาธารณะ การเดินขบวน และการชุมนุม รวมถึงการใช้สื่อและโซเชียลมีเดียเพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับประเด็น LGBTQ นอกจากนี้การเคลื่อนไหวยังมีการการสร้างชุมชนทางเลือกที่ให้การสนับสนุนบุคคลและชุมชน LGBTQ โดยสร้างองค์กรเฉพาะกลุ่ม LGBTQ เช่น ศูนย์ชุมชน กลุ่มสนับสนุน และชมรมทางสังคม ถือเป็นยุทธวิธีที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการเปลี่ยนแปลงมุมมองความคิดเพื่อเปิดรับความหลากหลาย: นักเคลื่อนไหวพยายามเปลี่ยนทัศนคติและความเชื่อของสังคมกระแสหลักที่มีต่อบุคคลและชุมชน LGBTQ ยุทธวิธีการนี้เกี่ยวข้องกับการใช้การศึกษา การเข้าถึง และการสนับสนุนเพื่อท้าทาย

แบบแผนและส่งเสริมความเข้าใจและการยอมรับชาว LGBTQ

หากพิจารณาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและความหมายของการเคลื่อนไหวทางสังคมจะเห็นว่าการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบเดิมที่มองไปถึงเรื่องทุนนิยมอุตสาหกรรมก้าวหน้า และการมองในเรื่องแรงงาน การถูกกดขี่จากนายทุน เรื่องเศรษฐกิจ และสังคม ผลของการเคลื่อนไหวทางสังคมเหล่านั้นก่อให้เกิดความรุนแรง ที่ในภายหลังนำมาสู่การปฏิวัติระบบเหล่านั้น การเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบเดิมเป็นการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับประเด็นความเหลื่อมล้ำ เช่นแรงงานในระบบอุตสาหกรรมเชื่อมโยงไปในเรื่องเศรษฐกิจ และสังคมในยุคสมัยหนึ่ง นักวิชาการได้มีการวิพากษ์ถึงแนวคิดการเคลื่อนไหวทางสังคมใหม่ เชื่อมโยงกับการเกิดพฤติกรรมรวมหมู่ (Blumer, 1969, p. 67) ซึ่งอธิบายพฤติกรรมของผู้คนในสังคมที่มีความต้องการ และเปลี่ยนแปลงไปตามค่านิยมในขณะนั้น เช่นเดียวกันการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เป็นการเคลื่อนไหวที่ไม่ใช่เพียงการเคลื่อนไหวเฉพาะการสมรสระหว่างเพศเดียวกันเท่านั้น การเคลื่อนไหวดังกล่าวเป็นพฤติกรรมรวมหมู่ที่แสดงให้เห็นถึง สิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่สมควรได้รับอย่างเท่าเทียมกัน

ในการเคลื่อนไหวต่อกฎหมายการสมรสระหว่างเพศเดียวกันยังมีอุปสรรคในเรื่องศาสนา ที่ทำให้ผู้ที่มิศรัักเพศเดียวกันรู้สึกผิดต่อศาสนาที่ตนยึดเป็นหลักในการดำเนินชีวิต งานของ ภคพล เส้นขาว (2660, น. 94-95) พบว่าแต่ละศาสนาที่เป็นศาสนาหลักของโลก คือ ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม มีมุมมองต่อความรักระหว่างเพศเดียวกันว่าเป็นเรื่องผิดปกติ เป็นเรื่องของเวรกรรม และเป็นคนบาป ในทัศนะของผู้เขียนการมีกฎหมายการสมรสระหว่างเพศเดียวกัน เป็นไปได้ว่ากฎหมายเป็นเพียงกฎระเบียบข้อบังคับในทางปฏิบัติ

เท่านั้นไม่สามารถเปลี่ยนแปลงความเชื่อศาสนาได้ทั้งหมด เมื่อมองในบริบทสังคมไทยซึ่งมีความยืดหยุ่น ฉะนั้นในการร่างกฎหมายขึ้นมามีต้องยึดหลักในการนับถือศาสนาความเชื่อนั้น และไม่ขัดกับหลักศาสนาเพื่อสามารถบัญญัติกฎหมายให้เข้ากับสังคมและประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

การตั้งคำถามของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศต่อความไม่เท่าเทียมในการดำเนินชีวิต การถูกเลือกปฏิบัติ การเข้าไม่ถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของการสมรสและสิทธิอื่นๆ ในเนื้อตัวร่างกาย เนื่องจากการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศที่ถูกมองว่าแตกต่าง ยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวจึงเป็นไปตามประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงกับกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ จนทำให้เกิดการร่าง “ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต” ในระหว่างทางมีการเคลื่อนไหวหลากหลายรูปแบบโดยเฉพาะการเคลื่อนไหวในรูปแบบงานวิชาการที่ทำให้เห็นข้อแตกต่างในระบบกฎหมายไทยนั้นต้องมีการแยกเพศเป็นระบบสองเพศ จนไปสู่ “สมรสเท่าเทียม” ดังนั้นยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวต่อกฎหมายการสมรสระหว่างเพศเดียวกัน จึงเน้นการเรียกร้องให้มีการแก้ไขกฎหมายให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและบัญญัติในกฎหมายใหม่ให้สอดคล้องกับบริบทสังคม การเคลื่อนไหวรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นจึงมียุทธวิธีที่แตกต่างจากรูปแบบเดิม มีการตั้งคำถามกับปัญหา ยกตัวอย่าง ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ หรือปัญหาทั่วไปในสังคม การเคลื่อนไหวทางสังคมจึงมียุทธวิธีที่เชื่อมโยงไปสู่การแก้ปัญหาเหล่านั้นตามสถานการณ์และบริบทสังคมนั้นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และเกิดความเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติต่อกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ สามารถสร้างครอบครัวระหว่างเพศเดียวกันได้

สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า การเคลื่อนไหวทางสังคมของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศต่อกฎหมายการสมรสระหว่างเพศเดียวกัน จนถึงปัจจุบันเป็นการศึกษาที่ทำความเข้าใจการเคลื่อนไหวทางสังคม รวมถึงยุทธวิธีการเคลื่อนไหวทางสังคม ผ่านกรอบคิดทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ที่มีความต่อเนื่องจากการเคลื่อนไหวทางสังคมในอดีต (มณีนัย ทองอยู่, 2557, น. 180) แต่การเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่เป็นการเคลื่อนไหวเชิงวัฒนธรรม มีอุดมการณ์ และมีจุดมุ่งหมายเพื่อวัตถุประสงค์ในการเคลื่อนไหวเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมีลักษณะเฉพาะ ในความเฉพาะนั้นมีหลายประเด็นเข้ามาอยู่ด้วยกัน เพื่อให้สังคมเข้าใจกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมากขึ้น ในงานศึกษาครั้งนี้สามารถจำแนกยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวทางสังคมได้ 3 ลักษณะ (1) ยุทธวิธีการใช้องค์กร และเครือข่าย มีการรวมกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ที่มีการสื่อสารใหม่เข้ามา มีการสร้างการมีประตีสัมพันธ์ระหว่างการจัดกิจกรรม โดยใช้องค์กร หรือเครือข่ายทางสังคมทำให้เกิดการเคลื่อนไหวที่ขยายไปสู่วงกว้าง การมีส่วนร่วมของผู้คนที่มาจากต่างพื้นที่ให้เข้ามาทำกิจกรรมกันด้วยช่องทางสื่อสารที่เป็นการสร้างการสร้างความเข้าใจ และการรับรู้ให้สังคมเข้าใจกลุ่มผู้ที่มีความหลากหลายมากขึ้น รวมถึงเป็นศูนย์กลางในการทำงานเพื่อให้เกิดการเคลื่อนไหวที่ใหญ่กว่าเดิม (2) ยุทธวิธีการสร้างวาทกรรมผ่านความรู้งานเขียน และการเสวนาทางวิชาการผ่านเวทีสาธารณะรวมถึงสื่อต่างๆ ทำให้เห็นถึงความหลากหลายทางเพศที่มีอยู่ในสังคมความเป็นธรรมทางเพศ และปัญหาของการสร้างครอบครัวระหว่างเพศเดียวกันที่ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคมในขณะเดียวกันได้ทำให้เห็นถึงอำนาจความรู้ผ่านงานเขียนที่สร้างการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของ

ความหลากหลายทางเพศ ในการเปิดพื้นที่ให้แสดงออกถึงอัตลักษณ์ของเพศที่หลากหลายว่าไม่ได้มีอยู่แค่ในกรอบของสองเพศ (3) ยุทธวิธีการประกอบสร้างอัตลักษณ์ และแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ เป็นสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเพื่อเปิดพื้นที่ให้แสดงออกทางความคิด และการมีตัวตนในสังคมเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมทางเพศ ความเสมอภาคทางกฎหมาย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการส่งเสริมให้เกิดกฎหมายการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งสามารถคุ้มครองกลุ่มบุคคลที่มีความ

หลากหลายทางเพศในรับรองทางกฎหมายเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเพศสภาพหรือผ่าตัดแปลงเพศ และเกิดการรับรองเปลี่ยนคำนำหน้าตามเพศสภาพที่บุคคลนั้นได้ทำการผ่าตัดแปลงเพศ การสมรสอาจเกิดขึ้นโดยไม่ต้องแก้ไขกฎหมายหลายฉบับ

2. ควรมีการส่งเสริมการจัดให้ความรู้ และเข้าใจความหลากหลายทางเพศต่อผู้ปกครอง เพราะสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแรกในการทำความเข้าใจการอยู่ร่วมในสังคม ก่อนไปสู่การเข้าสังคม เพื่อเป็นการทำความเข้าใจในเบื้องต้นต่อการยอมรับอัตลักษณ์ทางเพศของกลุ่มผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศในสถานศึกษา

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- ชินวโรจน์ ชีรพัชรพร และภาณุมาศ ชัดเงางาม. (2560). สิทธิความเสมอภาคในการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลาย. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 22(2), 92-104.
- ชีรา ทองกระจ่าง. (2561). ความเท่าเทียมกันทางเพศภาพ. ใน *เอกสารชุดวิชาการพัฒนามนุษย์ในบริบทโลก* (น. 42). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ณัฐธินิชา เหล็กกล้า. (2564). การเปลี่ยนแปลงวาทกรรมเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศในแบบเรียนเพศวิถี ศึกษาจากความผิดปกติสู่การยอมรับภายใต้พหุวัฒนธรรมที่เป็นเพียงวาทกรรม. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*, 40(2), 80-95.
- ตัน. นักศึกษามหาวิทยาลัยรัฐแห่งหนึ่ง. (2565, 14 พฤศจิกายน). สัมภาษณ์.
- ตัวแทนมูลนิธิเครือข่ายเพื่อนกะเทยเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2566, 30 มีนาคม). สัมภาษณ์.
- ตัวแทนมูลนิธิเพื่อสิทธิและความเป็นธรรมทางเพศ. (2566, 30 มีนาคม). สัมภาษณ์.
- นฤพนธ์ ดั้ววิเศษ. (2563). แนวคิดเรื่อง “ความหลากหลายทางเพศ” ในกระบวนทัศน์วิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 28(3), 312-338.
- บารมี พานิช. (2559). รูปแบบและขั้นตอนการขับเคลื่อนร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิตในประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, สาขาการบริหารพัฒนาสังคม. กรุงเทพฯ.
- ปณิธิ บรรวณ. (2557). ความหลากหลายทางเพศกับพหุวัฒนธรรมในสังคมไทย: การสำรวจองค์ความรู้. *วารสารสังคมศาสตร์และรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 44(2), 51-53.
- ปิยะลักษณ์ โพธิวรรณ. (2554). *ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนข้ามเพศ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต) มหาวิทยาลัยขอนแก่น, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาสังคมวิทยา. ขอนแก่น.
- ประภาส ปิ่นตบแต่ง. (2552). *กรอบการวิเคราะห์การเมืองแบบทฤษฎีขบวนการทางสังคม*. เชียงใหม่: มูลนิธิไฮนริคเบลล์ สำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.
- ประภาสสิริ สุริวงษ์ และรณภูมิ สามัคคีคารมย์. (2565). ทศนคติ และความต้องการจำเป็นต่อร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิตของกลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต. *วารสารสหศาสตร์*, 22(1), 106-122.
- ประสพสุข บุญเดช. (2563). กฎหมายครอบครัวในปรัครอบครัวสากล. *วารสารสิทธิปรัทัศน์*, 9(26), 33-43.
- เพ็ญพรรณ เพ็ญพูลอย. (2562). ความเสมอภาคทางเพศในทัศนะของมิเชลฟูโกต์: เพศวิถี. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 3(3), 179-188.
- ภคพล เส้นขาว. (2560). แนวทางในการชีวิตคู่อย่างยั่งยืนของคู่รักเพศเดียวกันในสังคมไทย. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 2(1), 90-105.

มณีนัย ทองอยู่. (2557). *แนวคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยาว่าด้วยขบวนการทางสังคม*. ขอนแก่น: ศูนย์วิจัยพลักษณ์
ลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สิริวัฒน์ มาเทศ. (2564). การสื่อสารและความหมายการสมรสของคนเพศเดียวกันในสังคมไทย. *วารสารศาสตร์*,
14(3), 143-143.

อานันท์ กาญจนพันธ์. (2552). *คิดอย่างมิเชล ฟูโกต์ คิดอย่างวิพากษ์: จากวาทกรรมของอัตบุคคลถึงจุดเปลี่ยนของ
อดีต*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภาษาอังกฤษ

Bernstein, M. (1997). Celebration and Suppression: The Strategic Uses of Identity by The Lesbian
and Gay Movement. *American Journal of Sociology*, 103(3), 531-565.

Blumer, H. (1969). Collective Behavior. In A. M. Lee (Ed.), *Principles of Sociology* (p. 67). New York:
Barnes & Noble.

Blumer, H. (1992). Social Movement. In S.M Lyman (Ed.), *Social Movements -Critiques, Concepts,
Case-studies* (p. 63). Houndmills: Macmillan.

Buechler, S. M. (1995). New Social Movement Theories. *Sociological Quarterly*, 36(3), 441-464.

Crossley, N. (2002). *Making Sense of Social Movements* (pp. 9-22). Buckingham and Philadelphia:
Open University Press.

Goffman, E. (1974). *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience* (p. 308). New York:
Harper Colophon Books.

Letourneau, L. (2020). Lisa M Stulberg, LGBTQ Social Movements. *Sexualities*, 23(1-2), 111-113.

Simon, W. (2003). The Postmodernization of Sex. In Weeks, J., Holland, J., & Waites, M. (Eds.),
Sexualities and Society (pp. 22-32). Cambridge: Polity Press.